

سلامت اجتماعی کودکان

دفتر سلامت روانی اجتماعی و اعتیاد

معاونت بهداشت

شهریور ۱۴۰۲

کودک آزاری

- استفاده عمدی از قدرت، زور، تهدید و نیروی جسمانی

- آسیب به سلامتی، حیات، رشد و عزت نفس کودک

- افزایش احتمال صدمات بعدی

انواع کودک آزاری

جسمی

جنسی

عاطفی

بهره کشی اقتصادی

غفلت

نظارت ناکافی

غفلت محیطی

علل کودک آزاری

علل فردی سوءاستفاده کنندگان

علل خانوادگی

علل مرتبط با فرزند

عوامل محیطی

تأثیر خشونت بر کودکان

متفاوت در گروه های سنی مختلف

کودکان زیر ۵ سال

- منحصر دانستن نقش پدر و مادر به نقش والدی
- عدم درک مناسب از خشونت
- مقصر دانستن خود در اختلافات و نزاع ها
- تصور اتمام خشونت بعد از فروکش کردن سر و صدا
- جانبداری از یکی از والدین ناشی از عدم درک مناسب
- اقدام به رفتارهای توجه طلبانه جهت پرت کردن حواس والدین

کودکان ۷ تا ۱۲ سال

□ آستانه تحمل پایین تر برای تعارض و نزاع در خانواده

□ حساس نسبت به حل و فصل هر چه سریعتر مجادله

□ قرار گرفتن در معرض آسیب فیزیکی به علت پاپیش گذاشتن وی برای توقف مجادله

نوجوانان

□ پرهیز و کناره گیری از نزاع ها از تعارض

□ مقصر دانستن والدین در بگومگو ها

□ آمادگی برای ترک خانه در پس نزاع های مکرر خانوادگی

کودکان پیش دبستانی (زیر ۷ سال)

آسیب پذیرترین گروه در خشونت خانگی

حقوق کودکان

در سال ۱۹۸۹ سازمان ملل برای کودکان حقوقی را در نظر گرفته است. بنابراین هر کودکی حق دارد:

- دوران کودکی را به سلامت سپری کند
- صحبت‌هایش توسط بزرگترها شنیده شده و مهم تلقی شود
- حریم خصوصی داشته باشد
- به تماس‌های ناخواسته بدن یا عواطف ناخواسته پاسخ نه بگوید
- تنبیه جسمانی یا سوء استفاده عاطفی را نپذیرد
- حق انتخاب مراقب خود را داشته و نوع مراقبت را تعیین کند
- همانند فرد بزرگسال با عزت و احترام با وی رفتار شود
- در خصوص اموری که به آینده وی مربوط است مورد مشورت قرار گرفته و به حرف‌های او گوش سپرده شود

در چه صورت به احتمال
وقوع کودک آزاری شک
کنیم؟

زاویه نگاه به مشکل

وقتی که یک مشکل بالقوه را درک و شناسایی می کنیم مثلاً کودکی که خیلی به والدین خود چسبیده است، معمولاً از دو زاویه به آن نگاه می کنیم:

• اطلاق مشکل به درون کودک

به عنوان مثال :

این بچه چه مشکلی دارد که اینگونه رفتار می کند. شاید اعتماد به نفس کافی ندارد یا اینکه خیلی کوچک است و از دیگران می ترسد .

• اطلاق مشکل به بیرون کودک

به عنوان مثال:

حتما در اطراف کودک اتفاقی افتاده است که او اینگونه رفتار می کند.

شاید چیزی وجود دارد که کودک از آن فرار کرده و به نقطه امنی می چسبد، یا شاید این کودک

به فردی که به آن چسبیده است احساس نزدیکی زیادی می کند.

قبل از مصاحبه با کودک بایستی با والدین آنها در زمینه های ذیل صحبت شود:

۱- دلایلی که می خواهیم با کودک مصاحبه کنیم

۲- کسب اجازه برای مصاحبه با کودک

۳- زمان مصاحبه و محتوای آن

۴- رازداری و چه چیزهایی بعد از مصاحبه با آنها در میان گذاشته می شود

۵- با اطلاعات بدست آمده چه می کنیم

جلسه اول (مصاحبه با کودک)

- ارزیابی بدر رفتاری با کودک
- برقراری ارتباط و بررسی مشکل
- ارائه پیام " شما مسبب مشکل نیستید "
- ارزیابی خطر و تهیه برنامه ایمنی با همکاری کودک
- تقدیر از کودک یا نوجوان
- در صورت نیاز ارجاع به پزشک مرکز

کودکان خانواده های خشونت ورز

این کودکان معمولاً خود را مقصر خشونت در خانواده می پندارند بنابراین بایستی به آنها آموخت که:

□ مسئول اصلی خشونت در خانواده کسی است که مرتکب آن می شود.

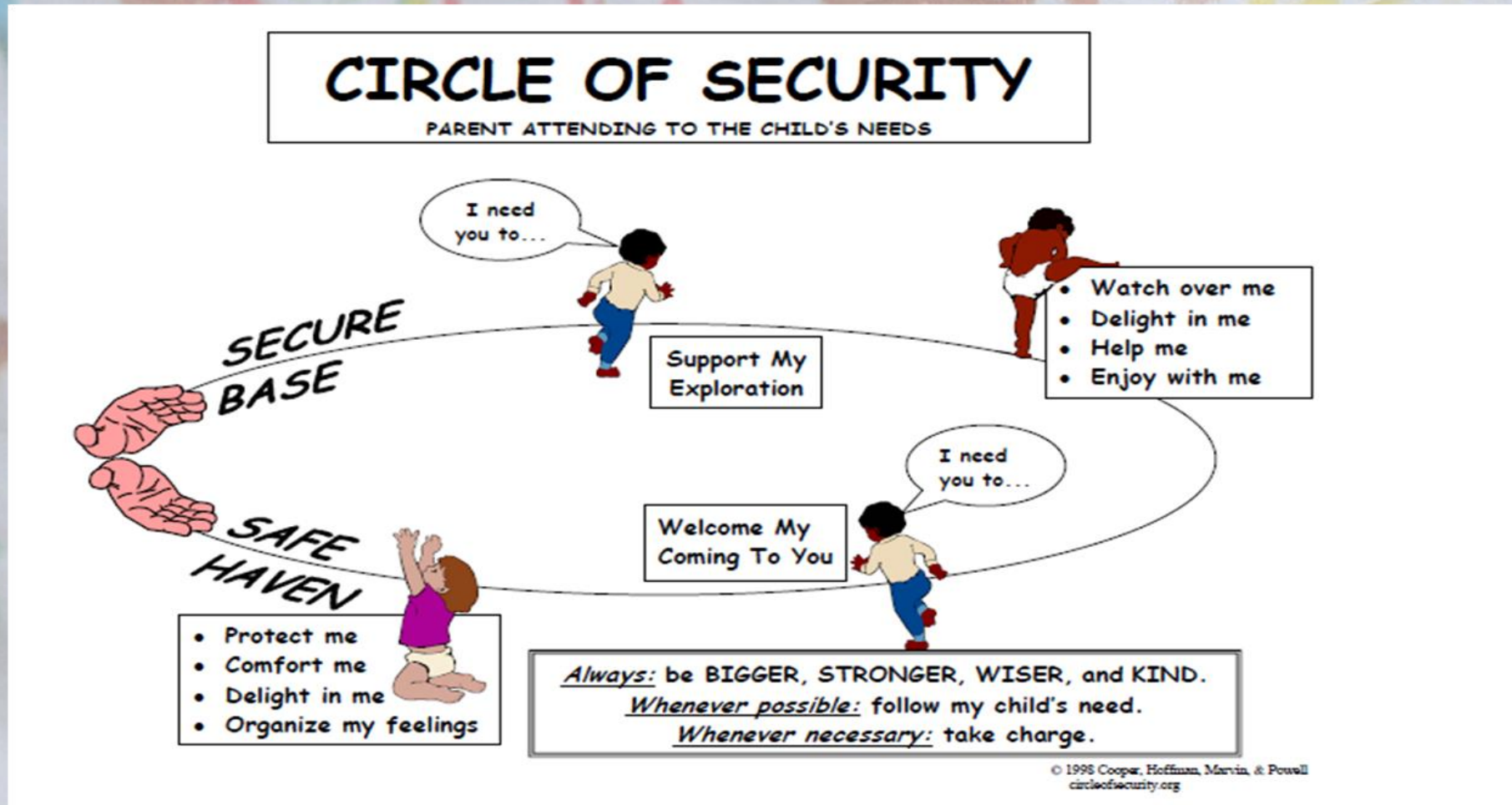
□ خشونت رفتار ضد اجتماعی بوده و پی گرد قانونی دارد.

□ به جای خشونت می توان راه های دیگری برای نشان دادن احساسات منفی اتخاذ کرد.

□ هر کسی حق دارد که در امنیت به سربرد.

چرخه امنیت ۱

کودکان به توجه و مراقبت بزرگترها برای کسب ایمنی خود نیاز دارند. مدل چرخه امنیت نشان می دهد که چگونه والدین و مراقبت کنندگان می توانند نیازهای ایمنی کودکان را در شرایط مختلف پاسخگو باشند.

چرخه امنیت ۲

به والدین می آموزد که در ارتباط با کودک خود:

• همواره در یک موقعیت بزرگتر، قوی تر، خردمندتر و مهربان باقی مانده.

• هر وقت که لازم شد، به نیازهای کودک رسیدگی نماید.

• هر زمان که لازم است مسئولیت رفتارهای کودک را بپذیرد.

جلسه دوم (مصاحبه با کودک)

□ مرور وضعیت ایمنی و نقشه ایمنی با کمک کودک

□ آموزش کنترل هیجانات منفی

□ تقدیر از کودک یا نوجوان

برنامه ایمنی (Safety Plan) 1

بایستی به کودکان فرصت داد تا گام های ایمن شدن را دانسته و در این خصوص برنامه ریزی نمایند. یک برنامه ایمنی شامل موارد ذیل است:

- اقدامات گام به گام برای بازگشت به موقعیت ایمن در شرایط نایمن
- تعیین افرادی که حمایت گران خوبی هستند و در هنگام نیاز در دسترس کودک هستند (۳ نفر یا بیشتر)
- تعیین مکانهای امن برای پناه بردن در مواقع نیاز
- چگونگی تماس با فوریت های پزشکی – اجتماعی در مواقع ضرورت

برنامه ایمنی (Safety Plan) 1

برای آشنایی و راحتی کودک با برنامه ایمنی باید:

□ حمایت گرانی را انتخاب کرد که کودک به هنگام نیاز بتواند به سراغ آنها برود.

□ فرصتهایی را برای تمرین کودک در نظر گرفت تا وی بیاموزد به طور عملی در مواقع خطر چگونه رفتار کند.

□ نقشه طراحی شده را با کودک مرور کرد و حتی الامکان از آن کپی نوشتاری یا بینایی تهیه نمود.

وقتی کودک بیقرار است:

فعالیت‌هایی که به گفته کودکان آنها را در مواقع بی‌قراری آرام می‌کند:

- بغل کردن یک اسباب بازی
- وقت‌گذرانی با یک حیوان خانگی
- تنفس عمیق
- فکر کردن به رویدادهای شاد
- آب‌پاشی سرو صورت
- درست کردن حبابهای صابونی
- گوش دادن به موسیقی
- بازی
- صحبت کردن با یک دوست
- اصرار بر همراهی یک فرد بزرگسال در کنار آنها

وقتی که کودکان به خشونت متوسل می شوند ۱:

کودکانی که خود شاهد خشونت بوده اند ممکن است تمایل پیدا کنند تا در موارد مشابه به **خشونت متوسل شوند.**

در این قبیل موارد باید با کودک صحبت کرد و او را متقاعد نمود که راههای دیگری برای بروز عواطف و احساسات وجود دارد.

وقتی که کودکان به خشونت متوسل می شوند ۲:

در این موارد تسهیل گر باید از خود سؤال کند:

□ چگونه می توان کودک را برای عواقب رفتارش مسؤلیت پذیر نمود؟

□ چگونه می توان رفتار عاری از خشونت را به کودک آموخت؟

□ چگونه می توان دیگران را از دسترس آسیب او دور نگه داشت؟

جلسه اول (مصاحبه با والدین / مراقبین)

• برقراری گفت‌وگو با والدین / مراقبین

• ارزیابی اولیه وضعیت کودک در خانواده

• برقراری ارتباط مؤثر با والدین یا مراقبین کودک

• بررسی نقشه ایمنی کودک

چه اطلاعاتی از هر خانواده باید کسب شود:

- این خانواده مرکب از چه اعضای است (پدر، مادر، پدربزرگ، مادربزرگ و ...)
- سرپرست این خانوار کیست؟
- چه کسی مسئول مراقبت از کودکان است؟
- چه کسی صاحب اختیار این کودک یا کودکان است؟ (مثلاً چه کسی تعیین می کند که کودک به کدام مدرسه یا دکتر برود، چه کسی مسئول تربیت، نظم و انضباط اوست).
- در غیاب مراقبت کنندگان اصلی چه کسی یا کسانی وظیفه مراقبت از کودک را به عهده می گیرند.

کودکان خانواده های خشونت دیده دچار مشکلات متعددی در زمینه رشد خود می شوند که بعضی از آنها به قرار ذیل است:

اثرات منفی خشونت خانگی بر رشد روانی - اجتماعی کودک:

- رشد اعتماد به دیگران
- درک روابط علت و معلول
- رشد دلبستگی
- تنظیم عواطف
- اسنادهای درونی شده نسبت به خود
- روابط با همسالان
- سازگاری با محیط مدرسه و انجام تکالیف تحصیلی

جلسه دوم (مصاحبه با والدین / مراقبین)

• برقراری گفتمان کودک محور

• بررسی نوع خانواده و شبکه حمایتی آن

• آگاه سازی در خصوص اثرات منفی خشونت خانگی بر کودکان

جلسات تقویتی کار با کودک و والدین هر سه ماه یک بار برگزار می گردد

با تشکر و سپاس از همراهی شما